

de contractie of spasmus van de media. En aldus is het mogelijk ook hypertonus aan normale arteriën te vinden, zooals door RUSSEL met voorbeelden wordt aangetoond. En anderzijds kan de bloeddruk „normaal” zijn, terwijl toch de werkelijke druk van het bloed op het vat verlaagd is, omdat de arterie gecontracteerd is. RUSSEL heeft blijkbaar geen kennis genomen van het voortreffelijke onderzoek van wijlen dr. DE VRIES REILINGH, die ook het aandeel van den vaatwand op het cijfer van den haemomanometer trachtte vast te stellen, op een wijze echter, die den practicus nog niet kan dienen. Uit dit alles vloeit een groot klinisch belang voort. Aan de blijvende verandering van den vaatwand valt niets te wijzigen, wel aan zijn spastischen toestand. Van deze beschouwing uitgaande komt men er toe het therapeutisch nihilisme te laten varen, elk geval nauwkeurig te ontleden en te behandelen, met vaak goeden uitslag. Dit nu te staven en met voorbeelden toe te lichten, de *werkelijke* waarde van het onderzoek van den bloeddruk nog eens duidelijk uit een te zetten is den schrijver wel gelukt in eenvoudige en prettig te lezen klinische lessen. De physioloog meet den bloeddruk met een canule in de aorta; de geneesheer beoordeelt dezen met zijn tastzin aan de slagaderen, terwijl het onderzoek van het hart hem daarbij te hulp komt. De sphygmometer registreert de samentrekking en ontspanning, de speling van den tonus, in al of niet verdikte bloedvaten, dit is de groote waarde. Ziehier het „Leitmotiv”, dat door het geheele boekje loopt en wel tot verheldering van begrippen kan leiden. Voor menigeen staat misschien wat oud nieuws in de voordrachten, ook is er wel wat aanvechtbaars in, zooals bijv. de leer van den cerebralen angioplasmus, maar verouderd is de inhoud niet, integendeel nog van zeer actueel belang.

J. LANKHOUT.

M. PERRIN et G. RICHARD, *L'Hypertension Arterielle*.
Paris, J. B. BAILLIERE et Fils. 109 bldz. Prijs ingeb. f 1.35.

Over den bloeddruk is al veel en velerlei op papier gebracht; de proefschriften en handboeken in verschillende talen nemen reeds te veel ruimte van het specialistisch archief in beslag. De Fransche school is op het gebied van de bestudeering van den bloeddruk steeds buitengewoon actief geweest, waarvan de publicaties van VAQUEZ, ESMEIN, HUCHARD, BORDET en vele anderen, die tot de besten op dit gebied mogen worden gerekend, getuigenis afleggen.

Het hier aan te kondigen kleine boekje met bovengenoemden titel zal uit den aard der zaak slechts in de schaduw van zijn veel meer beduidende en omvangrijke broeders kunnen staan. Te meer, daar het niets nieuws brengt, maar daarentegen slechts reeds lang bekende feiten vrij oppervlakkig bespreekt. De reproducties zijn goed bedoeld, maar dragen een eenigszins praehistorisch karakter, terwijl ook de therapie op stiefmoederlijke wijze wordt behandeld. Samenvattende, geloof ik, dat er voor den oningewijde uit *L'Hypertension Arterielle* zeker vele wetenswaardigheden zijn

te halen; de geneesheer met ervaring zal echter vermoedelijk liever een meer modern en meer uitvoerig leerboek ter hand nemen, ten einde zijn kennis op dit zoo bij uitstek belangwekkende gebied te vermeerderen.

P. H. ENTHOVEN.

Dr. T. BAUMGÄRTEL, *Die Staatlichen Bestimmungen über die Ausführung der WASSERMANN'schen Reaktion. Erläutert für praktische Aerzte und Untersucher.* LEHMANN's Verlag. München, 1922. Prijs 000.

Bij onze Oostelijke bureu is de vervaardiging van amboceptoren en extracten voor de uitvoering van de reactie van WASSERMANN door den staat aan voorschriften onderworpen, voor zoover deze stoffen niet door de vervaardigers zelf gebruikt, maar in den handel worden gebracht. Behalve deze voorschriften bevat het boekje allerlei raadgevingen over de uitvoering der reactie, die met vrucht zullen worden gelezen door hem, die de reactie wil aanleeren.

L. K. WOLFF.

FEUILLETON.

1847 MEI 1922.

Het is deze Meimaand 75 jaren geleden, dat IGNAZ PHILIPP SEMMELWEIS de ontsmetting der handen vóór het inwendig onderzoek van kraamvrouwen invoerde in de eerste verloskundige kliniek te Weenen. De onderzoeker moest eerst zijn handen wasschen met zeep en water en vervolgens in liquor chlori bewerken met het gevolg, dat de sterfte, die in het voorjaar nog 12.24 pCt. bedroeg, tusschen Mei en December 1847 daalde tot 1.27 pCt..

Het is wel waard, de gedachte van SEMMELWEIS, waardoor hij op één hoogte kwam te staan met mannen als JENNER, LISTER en PASTEUR, met een enkel woord te herdenken.

SEMMELWEIS werd 1 Juli 1818 te Ofen geboren, studeerde te Pest en te Weenen en promoveerde in de laatste stad. Van 1846 tot 1849 was hij assistent bij de verloskundige kliniek te Weenen. Hij werd getroffen door de groote sterfte aan kraamvrouwenkoorts. Wel had hij als student natuurlijk gevallen van deze ziekte gezien, maar toen hij als praktiseerend arts tegenover de werkelijkheid stond, sprak in hem het verantwoordelijkheidsgevoel als arts, zoodat hij zich kon opwinden over het feit, dat de sterfte in de verloskundige kliniek voor studenten 3 tot 4 maal grooter was dan in de onderwijsinrichting voor de vroedvrouwen.

In de jaren 1841—1846 bedroeg de sterfte in de studentenkliniek 9.92 pCt., in die der leerling-vroedvrouwen 3.38 pCt.. In het tijdvak 1841—1843 bedroeg de sterfte in de eerste kliniek gedurende twintig maanden zelfs gemiddeld 16.1 pCt., terwijl het maandmaximum steeg tot 31.3 pCt.. In die dagen steeg de sterftekans met den duur van de baring. SIMPSON gaf daarover de volgende statistiek (*Edinb. Month. Journal.* September 1848):

duur der geboorte	sterfte der barenden
1 uur	1 op 322
2— 3 uur	1 op 231
4— 6 uur	1 op 134
7—12 uur	1 op 80
13—24 uur	1 op 26
25—36 uur	1 op 17
meer dan 36 uur	1 op 6